

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta od 5. 9. 2024. godine imenovana je Komisija za ocjenu master rada pod nazivom *SKRIVENI RASISTIČKI SADRŽAJ U UDŽBENICIMA NJEMAČKOG KAO STRANOG JEZIKA* kandidatkinje Amre Bralić sa Studijskog programa za njemački jezik i književnost, u sljedećem sastavu: prof. dr Smilja Srdić, članica, doc. dr Marija Mijušković, članica i doc. dr Jelena Knežević, mentorka.

Komisija Vijeću podnosi

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Master rad pod nazivom *Skriveni rasistički sadržaj u udžbenicima njemačkog kao stranog jezika* kandidatkinje Amre Bralić napisan je na 64 strane i u skladu sa Pravilima studiranja na master studijama Univerziteta Crne Gore sadrži predgovor, sažetak na crnogorskom i njemačkom jeziku i sadržaj, nakon čega slijede uvod, teorijski okvir, analitički i empirijski dio istraživanja, prikaz i interpretacija rezultata kao i zaključak i popis literature.

Struktura rada omogućava detaljno razumijevanje fenomena rasizma u udžbenicima za njemački kao strani jezik. Teorijski okvir započinje objašnjenjem istorijskog porijekla i razvoja rasizma sa primjerima kako se rasizam manifestuje u različitim društvenim kontekstima, a s posebnim fokusom na obrazovni sistem. Objašnjeni su osnovni pojmovi poput interpersonalnog, institucionalnog i strukturnog rasizma. Teorijski okvir rada dobro je strukturiran i obuhvata ključne aspekte potrebne za razumijevanje kompleksne prirode i istorijskog razvoja rasizma, kao i njegovog uticaja na obrazovni sistem. Teorijski okvir nudi opsežan pregled istorijskih događaja i razvojnih faza rasizma, uključujući pojave kao što su kolonijalizam, transatlantska trgovina robljem i naučni rasizam. U tom smislu uvod je informativan i relevantan za temu istraživanja. Korišćenje različitih izvora (Fanon, Paterson, i Mandela) diversifikuje teorijski okvir. Time se postiže višedimenzionalni pogled na problematiku rasizma i cjelovito razumijevanje njegovih posljedica. Navođenjem značajnog broj primjera iz obrazovnog sistema i ranijih istraživanja o rasizmu u školstvu kandidatkinja je dodatno unaprijedila relevantnost teorijskog okvira koji je informativan, utemeljen u postojećoj literaturi i dobro strukturiran, što ga čini odličnim osnovom za ostatak rada.

Motivacija istraživanja proizlazi iz potrebe da se identifikuju i analiziraju prikriveni rasistički sadržaji u udžbenicima njemačkog kao stranog jezika. Kako udžbenici igraju ključnu ulogu u oblikovanju kulturnih vrijednosti i stavova učenika, autorka je željela da doprinese identifikaciji i uklanjanju rasističkih prikaza u njima. Rad podstiče razvoju svijesti o suptilnim oblicima rasizma u obrazovnim resursima, koji često ostaju neprimijećeni, ali imaju veliki uticaj na sve učenike, posebno na one migrantskog porijekla. Istraživanje Amre Bralić podstiče inkluzivnost, interkulturalno razumijevanje i toleranciju prema različitim kulturama, budući da uklanjanje rasističkih sadržaja iz udžbenika može poboljšati iskustva učenja za sve učenike. U tom smislu istraživanje ima društveni i obrazovni značaj, a rezultati se mogu koristiti kao osnov za dalje unaprijeđenje pristupa u oblasti obrazovanja i razvoj strategija za borbu protiv rasizma.

Prije nego što je pristupila analizi udžbenika kandidatkinja je detaljno opisala metodologiju koju je koristila za istraživanje potencijalno rasističkog sadržaja u udžbenicima. Navela je jasne kriterijume za izbor udžbenika, metode na koje se oslanjala prilikom analize udžbenika i naučno utemeljene kriterijume za identifikaciju rasističkog sadržaja. Autorka nudi detaljno obrazloženje za odabir određenih udžbenika u istraživanju, što zadaje kontekst istraživanju i kredibilitet tumačenju. Analiza udžbenika koju je Bralić sprovedla uključuje razmatranje slika, ilustracija i tekstualnih dijelova koji mogu sadržati skrivene rasističke poruke, kao i način na koji ti materijali oblikuju percepciju učenika. Takođe, ona povezuje teorijske uvide o kulturnom i institucionalnom rasizmu s konkretnim nalazima u udžbenicima, zbog čega je ovaj dio argumentativno ubjedljiv i teorijski utemeljen. Integracija kvantitativnih podataka i specifičnih primjera iz udžbenika dodatno ojačava ovaj dio rada, kao i veza sa percepcijom učenika o rasističkim sadržajima.

Empirijsko istraživanje sastoji se od ankete sprovedene među učenicima uzrasta od 15 do 17 godina, s ciljem da se ispita njihova svijest o rasističkim sadržajima u udžbenicima njemačkog jezika. Oslanjajući se na kvantitativne podatke iz anketa autorka se fokusirala na percepciju učenika, njihovu reakciju na rasistički sadržaj i nivo emocionalnog uticaja koji on izaziva. Prikupljeni podaci omogućili su dublji uvid u to koliko učenici prepoznaju rasizam u obrazovnim materijalima i kako to utiče na njihovo iskustvo učenja. Empirijsko istraživanje je efektivno, budući da je neposredno prikupljanje mišljenja i iskustava učenika omogućilo direktan uvid u percepciju ciljne grupe. Svrshodnijoj interpretaciji rezultata doprinijeli su dodatni kvalitativni podaci i otvorena pitanja u anketi koja su omogućila bolje razumijevanje osećanja i stavova učenika prema rasističkim sadržajima u udžbenicima. Kvantitativni pristup sa anketom kao osnovnim sredstvom za prikupljanje podataka omogućilo je autorki da dobije podatke koji su brojčano izraženi i pogodni za statističku analizu i jasno mjerljive rezultate.

Empirijsko istraživanje je relevantno i dobro koncipirano, budući da kombinacija kvalitativnih i kvantitativnih podataka efektно doprinosi cjelovitom uvidu u temu.

Sinteza teorijskog okvira i empirijskog istraživanja omogućava sveobuhvatno sagledavanje problema rasizma u udžbenicima njemačkog jezika kroz kombinaciju teorijskog znanja i direktnih uvida iz prakse. Ovo istraživanje pruža dublje uvide u istorijske, kulturne i institucionalne aspekte rasizma, dok kroz empirijske podatke ilustruje kako razizam aktuelno utiče na učenike koji uče njemački kao strani jezik. Na osnovu ovog spoja teorije i prakse, rad nudi utemeljene preporuke za poboljšanje obrazovnih sadržaja, kao i strategije za smanjenje rasizma u udžbenicima, čime se stvara osnov za dalja istraživanja i primjene u obrazovnom sistemu.

Zaključak rada potvrđuje glavnu hipotezu istraživanja da savremeni udžbenici za njemački kao strani jezik sadrže prikrivene rasističke predrasude ili stereotipe. Autorka je do toga došla uporednim sagledavanjem rezultata analize izabranih udžbenika i empirijskog istraživanja među učenicima. U radu je pokazala da su u udžbenicima prisutni suptilni oblici rasističkog sadržaja, poput prikazivanja određenih rasa kroz stereotipe, infantilizaciju ili nedostatak raznovrsne reprezentacije. Takođe, rezultati ankete pokazuju da učenici prepoznaju neke elemente rasizma, dok im druge uglavnom promiču, što potvrđuje da prikrivene poruke ostaju neprimetne, ali svejedno negativno utiču na učenike migrantskog porekla.

U radu koji je predmet ocjene Amra Bralić demonstrirala je metodološko znanje i sposobnost za problemsko sagledavanje teme. Zaključak o potvrđivanju teze izveden je na smislen i logičan način, argumentovano i na osnovu prethodno izloženih rezultata. Literatura sadrži sve reference navedene u radu i svjedoči da je u osnovi cjelokupnog istraživanja dobro poznavanje sekundarne literature u svim posebnim oblastima kojima se kandidatkinja bavila.

U pojedinačnim poglavljima kao i u cjelini rada koji je predmet ove ocjene, njegova autorka Amra Bralić pokazala je da posjeduje specijalistička znanja iz metodike nastave njemačkog jezika, kao i da je ovladala analitičkim i sintetičkim metodama koji se dominantno koriste u humanističkim naukama. Ističemo sposobnost autorke da prikazuje, klasifikuje, interpretira, adekvatno bira primjere i rezimira u svrhu donošenja zaključaka, kao i da zaključke formuliše jasno i razumljivo.

Master rad *Skriveni rasistički sadržaj u udžbenicima njemačkog kao stranog jezika* kandidatkinje Amre Bralić originalan je istraživački doprinos sagledavanju aktuelnog stanja u vezi sa prisustvom rasizma u obrazovnom sistemu i pokušajima da se on suzbije, budući da negativno utiče na sve učenike, kao i na proces učenja njemačkog jezika kao stranog.

Imajući u vidu sve navedeno u izvještaju, komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da izvještaj prihvati i odobri javnu odbranu master rada kandidatkinje Amre Bralić.

KOMISIJA

Prof. dr Smilja Srđić, članica

Smilja Srđić

Doc. dr Marija Mijušković, članica

Marija Mijušković

Doc. dr Jelena Knežević, mentorica

Jelena Knežević

Imajući u vidu sve navedeno u izvještaju, komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da izvještaj prihvati i odobri javnu odbranu master rada kandidatkinje Amre Bralić.

KOMISIJA

Prof. dr Smilja Srdić, članica

Smilja Srdić

Doc. dr Marija Mijušković, članica

Marija Mijušković

Doc. dr Jelena Knežević, mentorka

Jelena Knežević